

SOSYAL YAPI VE KAPKAÇ TERÖRÜ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR TAHLİL

Mimar Türkkahraman*

ÖZET

Bu çalışma şiddet olgusunun bir türü olarak kapkaç terörü ve kapkaç terörüne bulaşan kişilerin sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerini incelemeyi hedeflemektedir. Bu yolla kapkaç suçu işleyenlerin: genel özellikleri, eğitim ve ekonomik durumları, aile ve sosyal çevreyle olan ilişkileri ve bazı konulardaki tutum ve düşünceleri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Ayrıca makale, kapkaç terörüne yol açabilecek etmenler üzerine -de odaklanmıştır. Metodolojik açıdan öncelikle kavramsal çerçeveyi oluşturan şiddet, terör ve kapkaç terörü gibi kavramlar açıklanmıştır. Daha sonra, hem basın verileri hem de mülakat yoluyla elde edilen bilgiler çerçevesinde kapkaç terörüne bulaşanların sosyolojik bir profili ile sosyo-kültürel yapı ve kapkaç terörü arasındaki ilişkiler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Terör, Kapkaç, Suç, Toplam.

ABSTRACT

This study has been focussed on snatching and its causes as a tipe of violence and act of teror. From the methodological point of view, first of all, the concepts of violence, teror, snathcing, and crime has been discussed. After that an attempt has been made to frame a sociological profile and panaroma of snathing and snathcers with in the light of pres materials and interviews and then the relations beteween socio-cultural and socio-economic structure and snathcing terore, its effects on Turkish society has been searched.

Key Words: Violence, Teror, Snathcing, Crime, Society,

GİRİŞ

Toplumda artan kapkaç olayları ve kapkaç terörüne maruz kalan insanların yaşadıkları ile, toplumun hırsız ve kapkaççılara karşı verdiği aşırı

* Doç, Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi.

tepki; Toplumsal cinnet mi geçiriyoruz? sorusunu gündeme getiriyor. Aynı şekilde artan kapkaç olayları sebebiyle bir çok insan, bu topluma ne oluyor ve ne olacak bu toplumun hâli? Sorularını da sormaktan kendilerini alamıyor. Aslında, son zamanlarda toplumda artan ve yaşanan bu tür olaylar, toplumumuzda bir şeylerin doğru gitmediğini gösteriyor. Toplumda kapkaç terörünü yapanların sayısının her geçen gün artması, kapkaç terörü gibi olayların sosyal bünyemizi açıktan tehdit etmeye başladığının da bir işareti olsa gerek. Kanun ve otorite tanımayarak, devlete isyan eden, savaş açan, güvenlik güçleri kadar bir çok masum sivil insanları öldürenlerin hareketleri nasıl terör veya tedhiş olarak tanımlanıyor ise, kapkaç da tıpkı terör gibi artık topluma korku ve dehşet vermekte olup, cana kast eder duruma gelmiştir. Bu tehlike, her geçen gün daha da artarak büyümekte ve yayılmaktadır. Bu bağlamda terör ile kapkaç terörü hem eylem hem de sonuçları itibarıyla birbirlerine benzemektedir. Bilindiği üzere terör; tedhiş, tedhiş de sürekli ve sistemli şiddet hareketleri, cinayet ve bunun gibi faaliyetlerle korku uyandırma, yıldırma, dehşete düşürme gibi eylemleri ifade eder. Kapkaç yapanlar da tıpkı terör gibi şiddete başvurmakta, kitleleri dehşete düşürmekte, korku salmakta, cinayet ve ölümlerle noktalanmış sonuçlara yol açabilmektedirler.

Türkiye'de kapkaç, giderek gasp ve teröre dönüşmeye başlamış, artan kapkaç terörü ve korkusu nedeniyle, bir çok kent de aileler çocuklarını tek başına sokağa göndermekten, kişiler ise, tek başına sokaklarda yürümekten korkar hale gelmişlerdir. Öyle ki toplumda huzur ve sükunun kaybolmaya başladığı yönünde bir endişe doğmaya başlamıştır. Toplumda adli olayların sayısında da büyük bir artış görülmektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine göre; 2004 yılında Türkiye genelinde 5101 kapkaç, 11689 yankesicilik olayı yaşanmış ve kapkaç suçlarının yaklaşık % 50'si, yankesicilik suçlarının % 51.2'si İstanbul'da işlenmiş bulunmaktadır. Ankara, İstanbul ve İzmir gibi üç büyük ilde işlenen yankesicilik suçları, Türkiye genelinde işlenen yankesicilik suçlarının yaklaşık % 70'ini, kapkaç suçlarının ise, % 66'sını oluşturmuştur. Ayrıca, bu tür büyük kentlerde işlenen suçların bir çoğu faili meçhul kalmış, polisin bu suçları aydınlatma başarısı %40'ların altında seyretmiştir¹. 2005 Yılı Türkiye geneli polis sorumluluk alanında meydana gelen şahsa ve mala karşı işlenen asayiş olaylarına bakıldığında, şahsa karşı işlenen suçların toplamı 197.996 iken, mala karşı işlenen suçların toplamının

¹ <http://www.emniyet.gov.tr/istatistikler>, 22.08.2006

289.765 olduğu görülmektedir. Bu rakamlar karşılaştırıldığında mala karşı işlenen suçların yaklaşık %50 oranında daha fazla olduğu, bu suçlar arasında ise, hırsızlık, kapkaççılık ve yankesicilik suçlarının başı çektiği görülmektedir².

Gelinen noktada Türkiye'de tarım işçilerinin göçü gibi artık kapkaç göçü de yaşanmaya başlamıştır. Polis kayıtlarına göre, suç çeteleri tarafından kapkaç teröründe kullanılan yaşları 12 ila 16 arasındaki çocuklar, her yıl Mayıs ayından itibaren başta Diyarbakır olmak üzere çevre illerdeki evlerinden ayrılıp İstanbul, İzmir ve Antalya'ya geliyorlar. Güneydoğu'ya yakın Adana, Mersin gibi iller de bu 'mevsimlik kapkaççı' çocuklardan nasibini alıyor³. Türkiye genelinde insanların şehrin ortasında yaralanıp soyulduğu, şiddete ve kapkaç terörüne maruz kaldığı artık günlük olarak televizyonlar, gazeteler, internet siteleri, haber ajansları, dergi ve radyolar da başat haber olmaya başlamıştır. Haberler ve yorumlar kapkaç terörünün kısa sürede bitmeyeceğini ve daha uzun bir süre toplum olarak güvenli bir ortamın özleminin çekileceğine de işaret etmektedir. Özetle kapkaç terörü hem bireysel hem de sosyal hayat çemberini gittikçe daraltmakta ve toplum olarak adeta 'eşkıyanın şehre hükümdar' olduğu bir durumla karşı karşıya bulunmaktayız.

Diğer yandan, Adana'da gece dışarı çıkan TRT Teknisyeni S. A'nın, ikisi güvenlik görevlisi 4 kişi tarafından hırsız zannedilerek uğradığı saldırı ve hastanedeki müdahaleye rağmen kurtarılamadığı olay⁴ da kapkaç vb. olaylara karşı toplumun verdiği veya verebileceği tepkilerinde ne denli tehlikeli bir boyuta geldiğine işaret eder. Teknik ve ekonomik bakımdan her insanın başına bir polis dikmek mümkün olmadığına göre, yapılması gereken nedir? Bu sorun nereden kaynaklanmaktadır? Gayri meşru yolları seçerek kapkaç, hırsızlık, gasp ve haraç gibi sapma davranışı meslek hâline getiren insanlar kimlerdir? Bu insanlar ne tür bir sosyo-kültürel yapıdan gelmektedirler ve neden böyle bir sapma davranış içine girmektedirler? Yaşanan ve gelişen olaylar, kapkaç terörü üzerine çok boyutlu düşünülmesini ve sosyolojik bir yaklaşımla ele alınmasını, kaynağına inilerek çözüm önerileri sunulmasını bir zorunluluk haline getirmiştir. Hem bireysel hem de toplumsal bağlamda varlığımızı tehdit eden kapkaç terörü üzerine sosyolojik açıdan eğilmek bir ihtiyaç haline gelmiştir.

² http://www.egm.gov.tr/akkm/index_dosyalar/istatistikler/asayis1.htm. 23.08. 2006

³ Sabah Gazetesi, 8 Ağustos 2005

⁴ Tercüman 14.12.2005

II- Çalışmanın Amacı ve Metodu

Bilindiği üzere, bir toplumdaki siyasi, ekonomik ve sosyal hadiseler tek başlarına düşünülemezler. Bu olaylar gerek birbirleriyle ve gerekse toplum hayatının diğer kurumları ve problemleriyle ilişkilidir. Sosyolojik bakış yada paradigma, insan eyleminin genel kabul gören ve resmen tanımlanmış olan amaçların arkasında yatana bakmayı zorunlu kılar⁵. O halde, sosyolojik bakış sosyal yapıların ve ilişkilerin dış yüzüne değil, bu yüzün arkasında yatan belirleyicilere eğilmeyi gerektirir. Toplumun ekonomik, siyasi ve sosyal problemlerini değerlendirmede ve gerekse anlamada bu gerçek göz önünde tutulmalıdır. Sosyolojik açıdan kapkaç olayları bir sorun olmakla birlikte aynı zamanda bir sonuç olarak da görülebilir. Belki de esas sorun sosyal yapı ve özellikle de sosyal yapının ana unsurları olan kurumların sağlıklı işleyemeyişinden kaynaklanmaktadır. Sosyolojik bakış, özde sosyal etkileşim bakımından neler olup bittiğine bakmaktır. Otorite veya resmi görevlilerce yanlış olan şey, sosyolojik bakımdan bir problem olmayabilir. Sosyolojik bakış, problemin kaynağına inmeyi ve çözümleri de sebeplere göre ortaya koymayı gerektirir. Bu çerçevede, suç yerine kanun, boşanma yerine evlilik, ihtilal yerine hükümet sosyolojik problem olarak nitelendirilebilir⁶. Bu bağlamda şiddet ve kapkaç terörü gibi olayların sosyolojik açıdan incelenmesi, esas itibariyle, olayların ardında veya altında yatan faktörlere bakmaktır. Kısaca, şiddet ve kapkaç olgusu, sosyal, ekonomik ve siyasal yapılar ile, bunlar arasındaki etkileşim çerçevesinde ele alınıp birlikte incelenmek zorundadır.

Sosyal hayatın zorunlu bir sonucu olarak insan toplumları her zaman, ahlaki, dini ve hukuki kurallar koymuş ve bunlara uymak için de üyelerini her zaman zorlamıştır. Bir toplumda toplumsal kuralları çiğneyenlerin sayısının veya toplumun suç olarak addettiği davranışların çok olması ve yaygınlık kazandığı durumlar, o toplumsal yapının sağlıklı işlemediğinin bir işareti kabul edilir. Böyle durumlarda, toplumda normal kurallardan ayrılma ya da suç kabul edilen davranışların yayılmasına etki eden bir takım faktörlerin var olup olmadığı, var ise, nelerdir sorusunun cevabının aralanması önemlidir. Bir başka ifadeyle toplumda hangi durum ve şartlarda suç oranlarında artış olmaktadır.

⁵ Peter Berger, *Invitation to Sociology*, Penguin Books, Harmondsworth, 1978, s. 41.

⁶ Peter Berger, *Invitation to Sociology*, s.50.

Kültürel, dini, ekonomik ve siyasi krizler ile suç arasında bir ilişki kurulabilir mi? Kurulabilir ise, bu ilişki nasıl bir ilişkidir?

Suç konusunu ele alan herhangi bir sosyal bilimci hangi değişkenlerin suçun işlenmesine daha fazla etki ettiği üzerine odaklanır. Ayrıca, sosyal bilimlerde neden kavramı belirleyici bir faktöre değil, bir ilişkiye işaret eder. Yani X varsa Y'de muhtemelen olacaktır⁷. Dolayısıyla yaşanan her hangi bir sosyal olay gibi, toplum yapısını tehdit eden, hayat alanını gittikçe daraltan kapkaç terörü ya da suçu da, Türk toplumsal yapısının gerçekliği içerisinde bilimsel bir değerlendirmeye tabii tutularak ve bunlara bağlı olarak da kapkaç olgusuna çözüm yolları ortaya konulmak zorundadır. Sosyolojik açıdan anlamak ve açıklamak, eylemlerin arkasında yatan etmenleri görmeyi gerektirir.

Bu araştırmanın amacı son yıllarda özellikle büyük şehirlerde giderek artmakta olan ve şehir hayatını tehdit eden kapkaç olaylarına karışan kişilerin sosyolojik bir profilini çıkarmaktır. Bir başka ifadeyle kapkaç suçu işleyenlerin sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerini incelemeyi hedeflemektedir. Bu yolla kapkaç terörüne bulaşanların: genel özellikleri, eğitim durumu, ekonomik durumu, aile ve sosyal çevresiyle ilişkilerine dair bilgiler, bazı konulardaki tutum ve düşünceleri ve daha önceki suç işleme durumları, ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Türkiye'de, özellikle bazı şehirlerde son yıllarda artış gösteren ve ölüme kadar varan şekillerde sonuçlanan kapkaç olaylarının çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Suçluların özelliklerini tespit etmeye ve böylece suçla birlikte giden sosyo-ekonomik-kültürel özelliklerin tespit edilerek bunların çözüme kavuşturulmasına yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla makale, Türk toplum yapısını ciddi olarak tehdit eden kapkaç terörü olgusunu toplumsal yapı ile olan veya olabilecek bağlantıları üzerine de odaklanmaktadır. Böylece, ne tür bir sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal yapıda şiddet ve kapkaç terörü kendine zemin bulabilmektedir, sorusunun yanıtını aralamak kolaylaşacaktır. Şiddet ve kapkaç terörü nasıl bir sosyal yapıda yeşerir? Sosyal yapı nasıl dönüştürülmelidir ki şiddet ve kapkaç terörü gibi olaylar azalsın? Bu tür sorularının cevabının aralanması önemlidir. Çünkü, gelinen noktada kapkaç terörü türünden olaylar, bireysel güvenlik önlemleri ve güvenlik gücü tedbirleriyle önlenebilecek olaylar olmaktan çıkmış gözükmektedir.

⁷ Tulin Günşen İçli, "Toplumdan Kopuş: Suç ve Şiddet", Sosyoloji, (Editör: İhsan Sezal), Martı Yayınları, Ankara, 2002, s.641.

Siddet ve kapkaç terörü, kuramsal tartışmaların yanı sıra, basın ve istatistiksel verilerle Ankara örneğinde kapkaççılık eylemlerine karışmış kişilerle mülakat yoluyla elde edilen bilgiler çerçevesinde ortaya konulmaya ve anlaşılmaya çalışılacaktır. Çalışmadaki veriler maddi imkansızlık ve zaman darlığı nedenleriyle daha çok basın verileri ile Ankara örneğinde kapkaç suçu işlemiş 17 kişiyle yapılan mülakat verileriyle sınırlandırılmış olsa da, veriler değerlendirilirken toplumun bir bütün olarak sosyal yapısı göz önünde tutulmuştur. Mülakatta imkân dahilinde, kapkaç terörü gibi suça karışanların; yaş, eğitim durumu, varsa mesleği, kardeş sayısı, ailelerinin eğitim, meslek, ekonomik (gelir düzeyi) ve çalışma (iş) durumları, aile yapısı ve aile içi ilişkiler, ailede başka suç işleyeninin olup olmadığı, suçun türü, ailenin yaşadığı çevre ve çevre ile olan ilişkiler, suçun neden ve nasıl işlediği, bir örgüte/çeteye bağlı olup olmadığı, suçun mağdurlarının yaş ve cinsiyet (çocuk, genç, orta yaşlı ve yaşlı) bağlamında kimler olduğu, mağdurlara fiziksel bir zarar verilip verilmediği, suçu işledikten sonra pişmanlık duyulup duyulmadığı ve gelecekleri ile ilgili bir planlarının olup olmadığı türünden konularda bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

III- Toplum, Suç ve Sapma Davranışı

Sosyal bir varlık olan insan, doğuştan gelen zeka, huy ve yetenek gibi bedensel özellikleri ile içinde yaşadığı ve geliştiği sosyal ortam tarafından şekillenir. Sosyolojik ve pedagojik açıdan insan, bir bakıma içinde yaşadığı toplumun eseri olarak görülür. Toplumda sosyalleşen birey, toplum içinde uygun ve normal kabul edilen davranışlara ve kurallara uyar, toplumun kendisine verdiği rolleri ve görevleri yerine getirir. Toplumun faaliyetlerine ve diğer üyelerine karşı uygun tutumlar kazanır. Dolayısıyla bütün toplumlarda bireylerin davranışlarını yönlendiren, biçimlendiren ilkeler ve kurallar vardır. Bunlar, sosyal düzen kurallarıdır. Diğer yandan toplumda yeterince sosyalleştirilemeyen ve anti-sosyal davranışlarda bulunan ve suçlu olarak adlandırılan kişiler de mevcuttur. Toplumsal normlardan sapanlar, toplumsal sistemin fonksiyonlarını aksatan ve sistemi zedeleyen kişiler olarak görülür. Toplumsal sistemin günümüzdeki koruyucusu ise, toplum adına devlettir. Dolayısıyla hemen hemen bütün toplumlarda, suçun belirlenmesi ve cezanın tespiti sorumluluğunu devlet yüklenmiştir.

Hukuka göre suç, yasanın cezalandırdığı harekettir. Sosyolojik bağlamda suç ya da sapma davranış ise, bir grubun yapılması istenilen beklentisinden ya da şeyleri arzulan biçimde yapmaktan uzaklaşma veya sapma halidir⁸. Toplumda kültürün belirlediği örf, adet, gelenek, görenek ve hukuk kurallarına uymayan davranışlar, sapkın davranışlar olarak nitelendirilirler. Böylece sapma kavramı her tür norm ihlaline, suç ise sadece yasalarda yasaklanmış olan davranışlara uygulanır.⁹ Bazı davranışlar, örneğin adam öldürmek gibi, bütün toplumlarda suç olarak tanımlansa da her toplumda suç kavramı farklı ve çok çeşitli davranışlara işaret eder¹⁰. Sosyolojik açıdan sapma davranışında bulunan kişi toplumun oluşturduğu gerçeklik resmini bozan kişi olarak görülse de, sapma davranışı kültürel göreliliği olan bir olgudur. Sapkınlık ve suçluluk toplumdan topluma farklılık arz eder¹¹. Bu durum toplumların, ahlak, gelenek, hukuk, siyasi ve idari yönetim biçimi itibarıyla farklı olması ve farklı gelişme düzeylerinden kaynaklanır. Dolayısıyla bir çok toplumda suç ve sapma davranışı içerik ve müeyyide bakımından şartlara bağlı olarak yeniden tanımlanabilmektedir. Ayrıca, toplumun davranış kurallarına, normlarına uymamak ile hukuk kurallarına uymamak aynı derecede ve aynı biçimde bir toplumsal tepki ile karşılanmaz. Yasalara uymayan davranışın yaptırımı yasalarda yazılı olarak belirlenmişken, gelenek, görenek, örf ve adetlere uymamanın sapma olarak nitelendirilmesi durumu toplumdan topluma görelilik arz eder.

Günümüz toplumlarında bilim, teknoloji ve sanayi alanlarında büyük gelişmeler yaşanırken, eşzamanlı olarak suçluluk olgusunda da bir artış olduğu gözlemlenmektedir. İstatistiklere göre, Batı dünyasında son beş yıl içinde ortalama olarak suç, nüfus artışından tam dört kez daha hızlı artış göstermiştir. Bunun yanı sıra 'gizli suçluluk' kavramı gibi bir olgu da söz konusu olup yapılan araştırmalarda polisçe yakalanan suçluların gerçek suçlu rakamlarını yansıtmadığı dile getirilmektedir¹². Bu bağlamda bazı suçlar, 'kurbansız suç' olarak literatüre girmiştir. Örneğin, esrar ve eroin kullanımı, kumar ve fuhuş

⁸ Anthony Giddens, *Sociology*, Macmillan, London, 1989, p. 446

⁹ Tülin İçli, *Kriminoloji*, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 2001, s. 4.

¹⁰ Jan Gorecki, *Crime Causation Theories; Failures and Perspectives*, *The British Journal of Sociology*, Volume XXV, No: 4 December 1974, p.464

¹¹ Anthony Giddens, *Sociology*, Macmillan, London, 1989, p. 447

¹² R. Hood ve R. Sparks, *Key Issues in Criminology*, London, 1970.

gibi bazı suçlar, polise bildirilmemektedir. Çünkü bu tür suçları işleyen kişilerin her biri durumdan menfaat sağlamaktadır¹³.

Kriminolojik açıdan suçlar çok çeşitli şekilde sınıflandırılabilir. Biz burada Gillin'in yaptığı tasnif çerçevesinde bir değerlendirme yapacağız. Gillin suçları dört kategoride ele alır. Bunlar; 1) Ekonomik suçlar: Bu kategoriye, serserilik, dilencilik, hırsızlık ve benzeri suçlar, yağma, kazanç için adam öldürme, hileli iflâs, gıda maddelerinde hileler, zimmete para geçirmek, rüşvet ve irtikâp suçları dahil edilmiştir. 2) Cinsel Suçlar: Bu kategoriye fuhuş, zina, ırza tecavüz ve tasaddî fiilleri girer. 3) Cebir ve şiddet suçları: Bu gruba adam öldürme ve müessir fiillerle, yeni doğan çocuğu öldürme gibi suçlar dahil edilmiştir. 4) Siyasî suçlar: Bu gruba politikacıların ve devlet adamlarının suçları, hükümetçe, idareye ve memurlara karşı işlenen suçlar girer¹⁴.

Günümüz dünyasında bir çok toplumda ekonomik yönelimli suçlarda büyük bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle, 2001'de yapılan bir araştırmada Batı Avrupa'daki yolsuzluk şikayetlerinin oranı %29'dan %34'e çıkarken, en yüksek ekonomik-suç oranı %51'lik bir oranla Afrika ülkelerinde gözlemlenmiştir¹⁵. Aslında, Batı ülkelerinin bir çoğunda ekonomik yönelimli suç oranları yüksek düzeyde bulunmaktadır. Örneğin; İngiltere'de resmi kayıtlara göre 1963 yılında 0,978 milyon suç işlenmişken, 1984'de bu oran 3.000.499 olarak tespit edilmiş ve bu suçların en yüksek dilimini %51,7 hırsızlık, %6 ile soygun ve %14,2 ile mala zarar oluşturmuştur.¹⁶

Bir çok toplumda suç oranlarının, coğrafi ya da yerleşim yeri itibarıyla, kırsal kesimlerde düşük, kentsel alanlarda yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin, 1974 yılında ABD'de işlenen ekonomik yönelimli suçlar kapsamında büyük kentlerde 273.700 soygun olayı yaşanırken, bu oran ABD'nin kırsal kesiminde 20.000 olmuştur. Aynı şekilde ABD'nin büyük kentlerinde 1.652.000 hırsızlık olayı meydana gelirken, kırsal kesimde 693.000 hırsızlık vakası yaşanmıştır. Bu suçların yaş ve cinsiyet dağılımında, en fazla suç işleyen kesimin, genç ve erkek kesim olduğu görülmüştür.¹⁷ Sosyal sınıf itibarıyla

¹³ Dictionary of Sociology, The Penguin Books, England, 1986. s.56.

¹⁴ Sulhi Dönmezer, Kriminoloji, 8.Basım, Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s.54

¹⁵ İnfomag, Eylül 2003, s.44.

¹⁶ Anthony Giddens, Sociology, Macmillan, London, 1989, p. 453-455

¹⁷ Anthony Giddens, Sociology, Macmillan, London, 1989, p.454

düşük gelir sahibi ve işçi kesimini oluşturan insanların yüksek sınıflara göre daha fazla suç işledikleri tespit edilmiştir.¹⁸

IV. Sosyo-Kültürel Yapı ve Suç

Sosyolojik açıdan sosyal sapma davranışı ve suç evrensel bir olgudur Bu olguyu açıklamaya yönelik; biyogenetik, psikogenetik ve sosyo-genetik olmak üzere üç temel yaklaşım söz konusudur. Sosyo-genetik teoriler ve yaklaşımın temel argümanına göre, doğuştan suçlu bir birey yoktur.¹⁹ Ayrıca, bu teoriler, suçun sosyal sistemle ilişkisini ve suçun hangi durumlarda ve yapıda meydana geldiğini ve sosyal yapı değişikliğine bağlı olarak suç oranlarının nasıl etkilendiğini ortaya koymaya ve anlamaya çalışır. Bu yaklaşıma göre, hiçbir insanın doğumundan, ileride suçlu olacağını veya kanunlara her zaman itaat edeceğini kestirmek mümkün değildir. Şiddet ve saldırı bir içgüdü olmaktan çok, öğrenilmiş davranış biçimleridir. Dolayısıyla suç ile sosyo-kültürel yapı ya da belli çevresel şartlar; örneğin fakirlik, ekonomik güvence yokluğu, kötü yerleşim, vs. faktörler arasında bir ilişki söz konusudur. Sosyo-ekonomik olumsuzlukların, siyasal istikrarsızlıkların ve sosyal bunalımların arttığı dönemlerde toplumlarda suç oranlarının da yükseleceği beklenilir. Dolayısıyla kapkaç terörü de, yalnızca suçlu-mağdur ilişkisi içinde değil, bir çok değişken ile ilişkilendirilerek, sorunun kökenine inilerek, ortaya çıkış nedenleri, kaynağı, birey ve toplum üzerindeki yansımalarına bağlı olarak incelenmelidir. Türk toplumunda artan şiddet ve kapkaç terörü türünden olaylarının arkasında da birden fazla etkenin yer alması büyük bir ihtimal olsa gerek. Bu etkenler, genelde çeşitli sosyal, siyasal ve ekonomik uygulamalardan veya gerginliklerden kaynaklanabilir.

Türkiye'de insanların uzun zamandan beri yaşadıkları ve içinde buldukları sosyal hayattan pek memnun olmadıkları görülmektedir. 1974 yılında, Ahmet Taner Kışlalı tarafından gençlik üzerine yapılan bir araştırmada sosyal yapıdan memnun olmayanların oranı %74.3, memnun olanların oranı ise %13 olarak²⁰ çıkmıştır. Aradan geçen uzun yıllara rağmen durumun pek

¹⁸ Anthony Giddens, *Sociology*, Macmillan, London, 1989, p.457

¹⁹ Jan Goreeki, *Crime Causation Theories; Failures and Perspectives*, *The British Journal of Sociology*, Volume XXV, No: 4 December 1974, p. 473.

²⁰ Ahmet Taner Kışlalı, *Gençlik Ayaklanmaları*, Ankara, 1974.

değiştığı görülmemektedir. Örneğin; 2000'li yılların başında yapılan yeni bir araştırmada 'Hayatından Biraz ve Çok Memnun Olanlar'ın oranı % 19 olarak tespit edilmiştir. Oysaki bunun Avrupa Ortalaması % 82 olarak tespit edilmiştir. Bu bağlamda Türkiye, adeta mutsuz ve umutsuz insanların yaşadığı bir ülke tablosu çizmektedir.

Sosyo-genetik yaklaşıma göre suç ya da sapma davranış ile sosyal yapı arasında bir ilişki kurulabilir. Bu bağlamda suçlular ile onların ailevi yapısı, eğitim düzeyi, sosyal ve iktisadi düzeyler gibi değişkenler arasında bir ilişki kurulabileceği ve bunlar arasında bir ilişki olduğu kabul edilir. Örneğin, genel olarak eğitim düzeyi düşük, ekonomik olarak alt gelir tabakasına giren, çocuk sayısının fazla olduğu kalabalık ailelerde genellikle çocuğun kontrolünü güçleştirdiği veya diğer tabakaların çocuklarına oranla daha zayıf kalabileceği ve bu durumun çocukların suça daha kolaylıkla meyil etmesine yol açacağı düşünülür. Ayrıca, ailede suçlu bireylerin bulunduğu durumlarda, suçun bir alt kültür olarak ailenin diğer üyelerine taşınabileceği ve bunun da suça zemin hazırlayabileceği yönünde görüşler söz konusudur.

Toplumun göçebe veya yerleşik olması ile köyde ve kentte yaşıyor olması da bireyin davranış biçimleri üzerinde belli bir rol oynayabilmektedir. Demografik etkenler ile ekonomik ve kültürel problemlerin birleşmesinin de suçlu davranışlara yol açabileceği düşünülür. Kentleşmenin, aile yapısı üzerinde özellikle aile ve komşuluk bağlarının zayıflamasına, sosyal kontrolün azalmasına ve buna bağlı olarak da gençlerin aile dışında farklı gruplara kayması gibi bir takım olumsuz sonuçlara sebep olabileceğine dair görüşler söz konusudur. Bu olumsuzluklar arasında kişilerin şiddet hareketlerine katılarak bir takım suçlara yönelmeleri beklenebilir. Kentlerde karşımıza çıkan en önemli sorunlardan birisi işsizlik ve geçim sıkıntısı sayılabilir. Maddi hayat şartlarının ağırlaştığı ve toplumsal güçlüklerin yoğunlaştığı kent hayatı sosyal uyum açısından bir takım olumsuzluklara yol açabilmektedir. Türkiye, 1950 sonrası kitle iletişim ve ulaşım imkanlarının gelişmesi sonucu yoğun ve hızlı bir sosyal ve coğrafi hareketlilik yaşamış ve bunun sonucu kırsal bölgelerin kentsel bölgelere yığılması olmuştur. 1927 ile 1950'li yıllar arasında kır ve kent bölgeleri arasındaki sosyal hareketlilik çok yavaş olup yaklaşık %2 seviyesinde seyretmiştir. 1950 sonrası yaşanan bu hızlı sosyal ve kültürel değişim, sosyal ve ekonomik gelişme ile paralel ya da at başı gitmediği için ülkede çarpık bir

sosyal, ekonomik ve siyasal yapı doğmuştur. Bu yapı, şiddet ve teröre sosyolojik bir zemin sağlamıştır²¹.

Kapkaç olaylarının sosyal kontrolün daha az hissedildiği büyük şehirlerde yükseldiğini istatistiksel veriler doğrulamaktadır. Şüphesiz kent, tek başına şiddetin kaynağı değildir. Bununla birlikte, Türkiye’de bölgeler arasındaki kırsal alanlar ve kentler arasındaki dengesizlikler ve kentler içinde de gelir ve hayat standardı bakımından oluşan dengesizlikler, kısacası çarpık kentleşmenin özellikleri şiddet olaylarını bir bakıma beslemektedir. Bilindiği üzere, kırsal bölgelerden ve küçük kentlerden, büyük kentlere ve dış ülkelere göç eden insanlar, kültür çatışması, toplumsal çözülme, alt kültürlerin oluşması gibi bir takım toplumsal süreçleri yaşamak zorunda kalırlar. Bu süreçler, şehrin diğer problemleri ile birleştiği zaman şiddet ve sapma davranışları için uygun bir ortam oluşturabilmektedir.

Uzun bir süreden beri, özellikle 1990’lı yılların başlarından itibaren ekonomik alanda Türkiye’de yaşanan yüksek enflasyon, yüksek işsizlik, büyüme sorunu, bütçe açıkları, iç ve dış borçların oransal farklılıkları, sosyal güvenlik kurumlarının açıkları, reel faizlerin yüksekliği, milli gelirin adil olmayan dağılımı, bankacılık sektörünün rehabilitasyonunun yüksek maliyeti ve konjektürel dalgalanmalar ekonomi kurumunun sağlıklı işlemediğini gösterir. Bugünkü ekonomik bütçeyle devletin topluma yapacağı katkı alanı daralmıştır²². Ekonomik yönelimli suçlar kategorisine giren, hırsızlık, dolandırıcılık, iflas, evrakta sahtekarlık, para, itibari kağıt veya kıymetli damga sahtekarlığı, yağma, yol kesme, zimmete para geçirme ve eşyayı cürmiyeyi satın alma ve saklamak gibi ekonomik yönelimli suç kapsamında mahkemelerde açılan davaların çokluğu, ekonomik yapı ile suç olayı arasında bir ilişki kurulabileceğine işaret eder. Ceza mahkemelerinde açılan ve karara bağlanan davalardan hırsızlığın 1999 yılından itibaren sürekli arttığı görülmektedir. 1999’da hırsızlıktan açılan davalardan karara bağlananların sayısı, %3.3 iken, 2000’de %10.1, 2001’de 35.9 ve 2002’de bu oran %49.7 ye yükselmiştir²³. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğünün 2005 yılı sonu verilerine göre,

²¹ İsmet Parlak, “Etnik Kökenli Ayrımcı Terör Örgütleri”, I. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu, Bars Ltd Şti, Elazığ, 2000, s.979.

²² Yiğit Bulut, Radikal Gazetesi, 19 Mart 2004.

²³ <http://www.adli-sicil.gov.tr/istatistikler>

2005 yılında suç oranları, 2004 yılına göre yaklaşık %48'lik bir artış göstermiştir²⁴.

Toplumun çeşitli grup ve sınıfları arasındaki siyasal ve ekonomik çıkar çatışmalarının çok şiddetli olması da toplumda kargaşa ortamına yol açabilir. Bir ülkede, zengin-yoksul farklılaşmasının derin boyutlara ulaşması, gelir dağılımındaki artan eşitsizlikler, dini ve iktisadi alanda aşırı liberalleşme sonucu milli değerler ve inançlar sistemindeki yozlaşma, aydınların yabancılaştırılması ve ülkenin zengin sınıfının 'para kıvıran' ya da 'paradan para kazanan sınıf' haline dönüşmesi vb. faktörler terör ve şiddeti besleyen helezonu meydana getirirler²⁵.

Gelişen teknoloji ve buna bağlı olarak artan ihtiyaçlar, özellikle televizyonların insanların isteklerini körükleyen tutumu, daha fazlasını elde etme ve elde olan ile yetinememe düşüncelerini zihinlere yerleştirmektedir. Alım gücünün yetmediği durumlarda ise, kişiler isteklerine ulaşabilmek için adeta her yolu meşru görebilmektedirler. Ekonomik sıkıntı, işsizlik ve gelir dağılımındaki adaletsizlikler sonuçta kişileri, kendisinin olmayana da elde etmeyi bir hak olarak görüp suça yöneltebilmektedir. Türkiye'deki bir takım sosyal sorunların altında bölgeler arası gelişmişlik farkının da bir payı olduğu düşünülebilir. Azgelişmiş ülkelerde, gerilimleri, çatışmaları, şiddet ve terörü doğuran değişimin kendisi değil, dengesiz gelişme veya sağlıklı büyümedir²⁶. Böyle bir durum, kolay para kazanma zihniyetiyle birleşince, kapkaç, yankesicilik, dolandırıcılık gibi suçlara insanların yönelmesi söz konusu olabilmektedir. Özetle, çarpık kentleşmeler, çeşitli dejenerasyon olguları, işsizlik, ekonomik ve sosyal güvencesizlikler bazı sapma davranışların kaynağı ya da nedeni olabilir.

Toplumdaki dengesiz gelir dağılımının, şiddet ve terör odaklarının yararlandığı ve suçlu davranışlarının rasyonelleştirildiği ve meşrulaştırıldığı gerekçeler arasında yer alabilmesi, Türkiye'nin ekonomik sorunlarının, şiddet ve kapkaç terörü gibi suçların alt yapısına dolaylı da olsa bir katkı sağladığı söylenebilir. Bu bağlamda Türkiye'de sosyal şiddet ve kapkaç terörünün yeşerdiği ve gelişim bulduğu bir sosyal ve ekonomik yapı zeminin var olduğu düşünülebilir. Ekonomik ve sosyal hayattaki hızlı gelişmeler toplumsal uyumsuzluk ve dengesizliklere yol açabilmektedir.

²⁴ <http://www.emniyet.gov.tr/istatistikler>, 27.01.2006

²⁵ Orhan Türkdoğan, Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği, Timaş, İstanbul, 1996, s.334.

²⁶ Ruşen Keleş ve Artun Ünsal, Kent ve Sosyal Şiddet, 1982, s.23-24.

Bir toplumdaki beklentiler, özellikle ekonomik olanlar, o toplumun imkanlarınca karşılanamayacak düzeye ulaştığı; insanlar elde edemeyecekleri nesnelere istemeye başladıkları zaman ortam şiddete hazır olur. İşsizliğin, bilgisizliğin, yoksulluğun, vurgunculuğun, aldatmanın, enflasyonun, değerler yozlaşmasının, adaletsizliğin, gelir dağılımı dengesizliğinin olduğu, geleceğe güvenin duyulmadığı ve korkunun egemen olduğu bir toplumsal yapıda insanlar, kendi başlarının çaresine bakmak zorunda kalarak sapma davranışlara daha fazla yönelebilirler.

Türkiye uzun zamandan beri bir çok türden gerilim ve problemlere sahne olmaktadır. Yaşanan olaylar ve mevcut sorunlar, Türk toplum yapısının ve kurumlarının uzun bir süreden beri sağlıklı işlemediğinin bir göstergesi olarak görülebilir. Kapkaç terörü türünden suç oranlarındaki artışın, sadece bir bölgemize özgü olmaması, ülke bazında, Türkiye'nin doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine kadar yaygınlaşması ve yükselmesi, olayın ekonomik boyutu kadar, ahlaki, dini, eğitsel ve kültürel bir boyutu olduğuna işaret eder. Basın ve kitle iletişim araçlarında hakaret, küfür, dayak, kavga, yaralama, öldürme, dolandırıcılık, hırsızlık, gasp, mafya hesaplaşması, çek-senet mafyası, cinsel saldırı, baskın, bombalama, yakma-yıkma, silahlı çatışma olayları günlük hayatın bir parçası olması bu boyuta açıkça işaret eder. Kültürel dejenerasyonun bir sonucu olarak insanların çoğu çevresinde olup bitene duyarsızlaşmış ve tepki gösteremez hale gelmiştir. Bu durum ise, toplumsal kargaşanın, saldırı ve şiddetin daha da tırmanmasına yol açmıştır.

Sosyal normlar açısından sosyal ahlakın iyi öğrenilememesi veya bunun yozlaşması da şiddete alt yapı oluşturabilir. Türkiye'de eğitimin uzun bir süreden beri milli hedeflerden uzaklaşmasının bir sonucu olarak bunalımlar artırmıştır. Türk eğitim sistemi, dünya ile yarışan ama Türkiye için çalışan fedakar ve diğergam bir nesil yetiştirmede başarı grafiği düşük olmuştur. Şerif Mardin, Türkiye'deki sosyal şiddet ve terör olaylarının kökeninde toplumdaki değer bunalımlarının önemli rol oynadığı²⁷ yönünde görüşler dile getirmiştir. Özellikle 1980'lerden itibaren, faturasız mal alıp satmayı, vergi kaçırmayı, rüşvet vermeyi herkesin normal karşılamaya başladığı bir ülkede çalışma ahlakının ne kadar çürüdüğünü, bu durumun ise, eğitim sisteminin milli bir ahlak ve terbiye fonksiyonunu ciddi anlamda yerine getiremediğini açıkça göstermektedir. Materyalist, hedonist, nihilist, anarşist, satanist, terörist ve

²⁷ Şerif Mardin, Türk Toplumunun Bunalımı ve Değerleri, Milliyet, 7 Ocak 1976.

serseriliğin yaygınlık kazanması hala ülkemizde değer bunalımının devam ettiğine işaret eder. Bir sosyal hareket ve eylem grubunda şiddet ve teröre başvuranlar genellikle kişilik yapısı bakımından da hasta tiplerdir²⁸.

Toplumsal değerlerin, toplumun genelini kapsayacak bir tarzda benimsenmesine yardımcı olacak kurum eğitim kurumudur. Dolayısıyla burada, toplumların huzuru ile eğitim kurumları arasında da bir ilişki kurulabilir. Ailenin, okulun, kurumların ve medyanın görevi, insanlara müspet karakter kazandırarak, onları, topluma hizmet için etkileyip yönlendirmek, devletin görevi ise, bu eğitimi mümkün kılmak ve denetlemektir. Eğitimden yoksun veya iyi eğitilemeyen, kendine ve toplumuna yabancılaşan ve kaybedecek bir şeyi olmayan insanlar, içinde buldukları durumdan toplumu sorumlu tutarak hınçlarını topluma yöneltebilirler. Şiddet ve terör örgütlerinin eleman kaynağının daha çok 15-25 yaş arası gençler olduğu göz önünde tutulduğunda eğitimin önemi bir kez daha açık bir biçimde anlaşılır.

V. Sosyal Şiddet ve Terör

Kapkaç terörünün daha iyi anlaşılması açısından, bu bölümde kısaca sosyal şiddet ve terör olgusuna da değinilecektir. Çünkü, geline noktada kapkaç olgusu ve olayları basit bir hırsızlık olmaktan çıkmış, bir takım özellikleriyle terör olgusuyla benzerlik gösterir hale gelmiştir.

Şiddet, bilinçli veya kasıtlı olarak bir insana fiziksel acı veya yaralanmaya yol açan bir eylemdir²⁹. Çok geniş bir kavram ve sosyal bir olgu olan sosyal şiddet içinde terör, intihar, adam öldürme, suikastler, adam kaçırma, fidye isteme, rehine alıkoyma, yakma-yıkma, tahrip, sözlü ve yazılı protestolar, toplu çatışma, ayaklanmalar, ırk-mezhep kavgaları vb eylem biçimleri sıralanabilir³⁰. Sosyal psikoloji açısından şiddet, bireylerin saldırganlık tepkilerinin harekete geçirilmesi olarak ifade edilir. Sosyolojik bağlamda şiddet ve terör ise, bir iç güdü olmaktan ziyade, öğrenilmiş davranış biçimleri³¹ olarak ele alınır. Şiddet, insanın saldırganlık tepkilerinin harekete geçirilmesidir³².

²⁸ Orhan Türkdoğan, Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği, Timaş, İstanbul, 1996, s.150.

²⁹ George J. Bryjak and Michael P. Soroka, Sociology: Cultural Diversity in a Changing World, Allyn and Bacon, Boston, 1994, s. 302.

³⁰ İbrahim Balcıoğlu, Şiddet ve Toplum, Bilge Yayınları, İstanbul, Şubat 2001.

³¹ Mustafa Erkal, Sosyoloji, Der Yayınları, İstanbul, 2000, s:369.

³² Eric Fromm, İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri, Payel Yayınları, I.Kitap, 1993.

Genelde şiddet eylemleri siyasal ve kültürel değerlerden kaynaklanmak üzere; siyasal ve kültürel şiddet olarak iki grupta ele alınır. Terör, bir siyasal şiddet eylemi iken, kan davaları veya namus cinayetleri kültürel değerlerden beslenen bir şiddet eylemi olarak görülür. Diğer yandan bu şiddet türlerinin birbiriyle etkileşim halinde, kültürel bir şiddetin siyasala, siyasal bir şiddetin de kültürel şiddete zaman içinde dönüşebileceği ve birinin diğerine zemin hazırlayabileceği dile getirilebilir.

Şiddet kavramının bir unsurunu oluşturan terör ise, Latince kökenli bir kelime olarak zorlama, tedhiş, yıldırma, korkutma ve dehşet durumunu ifade eder³³. Siyasal bağlamda terör, belirli bir siyasal hedefe ulaşmak için temel insan haklarını çiğneyerek yapılan vahşet, dehşet ve şiddettir. Siyaset bilimi terörizmi, zorla ve güçle sindirme ve yıldırma hareketi³⁴ olarak ele alır. Korku ve şiddet üzerine dayalı bir strateji olarak terörizm ise, siyasetin barışçıl olmayan araçlarla sürdürülmesi olarak da tanımlanır. Terörizm, psikolojik yanı ağır basan bir savaş biçimi ve şiddet eylemidir³⁵. Bireylerde korku ve ümitsizlik duyguları oluşturarak sosyal ve siyasal düzene olan güveni sarsarak toplumu ve devleti felce uğratmayı amaçlayan; bunun için canlı cansız her şeye karşı şiddet kullanan kişi veya toplulukların eylemleri terör olarak adlandırılır. Hukuki bağlamda terör, özetle, baskı, cebir, şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemler olarak tanımlanmıştır³⁶.

Kapkaç terörünü anlamak ve değerlendirmek açısından, terör eylemlerinin sonuçları ve özellikleri üzerinde kısaca durmakta yarar vardır. Her şeyden önce terörizm, bir devleti veya hükümeti devirmez ama sonuçları itibarıyla bir ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasal yapısında olumsuzluklara yol açabilir. Öncelikle, bir ülkede uzun süre terör tedirginliğinin ve kuşkusunun gündemde kalması, o ülkenin gelişmesi ve kalkınması için gerekli adımların atılmasını engeller. Çünkü, terör toplumun ve kişilerin yaratıcılığı ve inisiyatif

³³ Paul Wilkinson, Political Terörizm, Macmillan, New York, 1974, s.9.

³⁴ Vernon Bogdanor, The Blackwell Encyclopedia of Political Science, Blackwell, Oxford, 1991, s.608.

³⁵ Grant Wardlaw, Political Terrorism: Teory, Tactics and Counter Measures, Cambridge University Press, Cambridge, 1984, s.9.

³⁶ <http://www.haberaliz.com>

sahibi olmasını ortadan kaldırarak ekonomik ve teknolojik açıdan ülkeyi yoksullaştırır³⁷. Ayrıca, terörle mücadelenin pahalıya mal olduğu düşünülürse, terörün bir ülkenin sosyal ve ekonomik kalkınmasını olumsuz yönde etkileyeceği de bir gerçektir.

Terör örgütleri, eylemlerinde fiziksel sonuçlardan ziyade sosyal psikolojik sonuçları daha üstün tutarlar³⁸. Teröristler, ülkeyi bir kaos ortamına çekmeye, toplumun huzurunu tehdit ederek kişilerin devlete olan güvenini sarsmaya, işleyen kurum ve kuruluşları işlemez hale getirmeye çalışırlar. Teröristler amaçlarına ulaşmak için hedef aldıkları gruplar arasında korku, ümitsizlik ve yıkım atmosferi oluşturmaya çalışırlar. Şiddet ve terör örgütlerinin amacı hem halk ile devletin hem de milleti oluşturan grupların arasını açmaktır. Sosyal ve psikolojik sonuçları itibarıyla da terör, bireyleri ve toplumları adeta çocuklaştırır. Teröre maruz kalan insanlar, pasifleşir, sosyal ve siyasal hayata uyum sağlamada zorlanırlar. Bir toplumda şiddet ve terör olaylarının sayısı arttıkça yaşanan olaylar sonuçta kişileri kendi can ve mal güvenliğini düşünmekten başka bir şey yapamaz hale getirir. Özetle, şiddet ve terör insanı insandan ayırır. Şiddet ve terör örgütleri halkı sindirmek ve halkın devlete olan güvenini sarsmak için korku ve şiddete dayalı terör estirerek toplumsal işbirliğini baltalamak isterler. Bu nedenle terör örgütleri masum bebek, çocuk ve sivil vatandaş ayrımı yapmaksızın eylem yaparlar.

Terörün en önemli özelliklerinden birisi hedefini rast gele seçmesidir. Bir başka ifadeyle terör, kendi kurallarına göre, kendi seçtiği yer ve zamanda harekete geçer. Dolayısıyla terör, önceden bilinmeyen bir baskı şekli olarak karşımıza çıkar. Bu bağlamda, terörün potansiyel hedefi konumunda bulunan toplumlar ve insanlar, kendilerini koruma adına da fazla bir şey yapamaz. Terörün ayırım gözetmeksizin hedef belirlenmesi, esas itibarıyla korku ve paniğin tüm topluma yayılmasına yöneliktir. Öyle ki böyle bir durumda toplumun hiçbir üyesi kendini güvende hissetmez. Bu durum, terör eylemlerinin önceden tahmin edilemeyen keyfi bir niteliği olduğunu gösterir. Terörün bütün biçimleri için geçerli olan diğer özellikler arasında ise, terörün acımasızlığı, tahrip ediciliği ve ahlak dışılığı sayılabilir. Teröristler genelde kurbanlarına karşı kayıtsız bir şekilde hareket ederler. Kurbanın kişiliği pek çok olayda önem

³⁷ Vernon Bogdanor, *The Blackwell Encyclopedia of Political Science*, Blackwell, Oxford, 1991, s.607.

³⁸ Vernon Bogdanor, *The Blackwell Encyclopedia of Political Science*, Blackwell, Oxford, 1991, s.608.

taşımaz, önemli olan kurbanın temsili bir özellik taşımasıdır. Bu durum terörizmin ahlak dışılığını gösteren önemli bir noktadır. Teröristler savaş kuralı ve ahlak tanımazlar. Bütün bu özelliklerinden dolayı terörizm, amaca ulaşmada her türlü barbar yöntem ve silahları kullanır. Gelinen noktada bazı yorumculara göre kapkaç terörü, PKK terörü kadar can ve mal almaya, bir o kadar tehlikeli olmaya ve Türk ekonomisi ve turizmüne zarar verir hale gelmiştir³⁹.

İstatistiksel veriler kapkaç olaylarının özellikle büyük şehirlerde son dönemlerde varlığını artarak sürdüğünü göstermektedir. Emniyet verilerine göre 2006 yılının 01.01.2006-28.02.2006 tarihleri arasında terör, asayiş, kaçakçı, trafik, şüpheli ve diğer suçlarla ilgili Türkiye genelinde gözaltına alınan şahısların şehir bazında dağılımına bakıldığında büyük şehirlerin hala başı çektiği görülmektedir. Bunlar arasında İstanbul 8195, Ankara 1683 ve Adana 1254 kişiyle ilk üç olarak karşımıza çıkmaktadır⁴⁰.

VI. Bir Şiddet ve Suç Türü Olarak Kapkaç Terörü

Bir kavram olarak kapkaç aslında sosyal şiddet olgusu içerisine dahil edilen bir eylem biçimidir. Kapıp kaçmak yoluyla yapılan bir hırsızlık biçimi⁴¹ olarak tanımlanan kapkaç, son dönemde ülke genelinde yaygınlaşan bir suç olarak karşımıza çıkmaktadır. Emniyet raporlarına giren ve 11 çeşit yankesicilik türünden biri olan kapkaç; 'bir kimsenin haberi olmadan, taşınabilir eşya ve ziynetinin bir veya birkaç kişi tarafından aniden kapılıp kaçırılması olayıdır. Ama burada şunu belirtelim ki kapkaç olayları metotları ve sonuçları itibarıyla basit bir hırsızlık olayı olmaktan çıkmış ve tamamen 'gasp' haline dönüşmeye başlamıştır. Ağır darp ve ölüme varan sonuçları itibarıyla kapkaç olayları artık bir vahşete ve dehşete dönüşmüştür. Basında çıkan kapkaç mağdurları ve onların sonlarıyla ilgili haberler de kapkaçın bir vahşete dönüştüğü açıkça göstermektedir. Burada kapkaç terörünün nerede, nasıl ve ne tür sonuçlara yol açtığını ve açabileceğini anlama açısından kapkaç terörüne maruz kalan kişilerle ilgili basında çıkan bazı haberlere kısaca bakmakta yarar vardır. Bu haber verileri metodolojik bakımdan hem kapkaççıların hem de kapkaç mağdurlarının

³⁹ dboran@haberx.com 25.02.2005.

⁴⁰ [http://www.egm.gov.tr/akkm/index_dosyalar/istatistikler/Gözaltı/2006 ocak_subat_22.08.2006](http://www.egm.gov.tr/akkm/index_dosyalar/istatistikler/Gozaltı/2006_ocak_subat_22.08.2006)

⁴¹ Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Cilt 12, Interpress Basın ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul, 1986.

sosyolojik bir profilini ortaya koyma açısından da önemli olsa gerek. Bu haberlerden bazıları aşağıda özet olarak sunulmaya çalışılmıştır.

İzmir'in Bornova İlçesi'nde, bir yakınına ziyarete giden ve dizinden ameliyat olduğu için koltuk değnekleriyle yürüyen N. Ş'nin (58) yanına yaklaşan bir kişi, boynundaki altın kolyeyi alarak kaçmaya başladı. Şanlı'nın bağırarak yardım istemesi üzerine, çevredeki vatandaşlar kaçmaya çalışan kapkaççı M. B.'yi (36) yakaladı⁴².

İstanbul'da iftar için arkadaşlarına giden görme engelli müzisyen O. Y., minibüste tanıştığı kimliği belirsiz kişi tarafından bıçaklanarak gasp edildi. Minibüste O. Y. ile muhabbet kuran meçhul kişi, "İstersen seni istediğin yere kadar götürüyüm" diyerek özürlü genci Bakırköy'de indirdi. Yılmaz'ı kuytu bir köşeye götüren vicdansız gaspçı, görme engelliye bacağından bıçaklayarak parasını ve telefonunu aldıktan sonra kayıplara karıştı.⁴³

Kapkaççılar bu sefer yaşlı kadınları hedef aldı. Samsun'da, otomobil ile kapkaççılık yapan şahısların saldırısına uğrayan Aliye Şahin'in (51), 'Çantama oto camından asılan şahsın, şaka yaptığını sandım.' dedi. Samsun'da son altı günde 6 kapkaç olayı meydana geldi.

İskenderun'da da Sevilay Gül (51), motosikletle yaklaşan küçük yaştaki 2 kapkaççının bıçaklı saldırısına uğradı. İçinde kredi kartı ve bir miktar para bulunan çantasını vermemek için direnen kadına bıçakla saldıran kapkaççı iki kişi daha sonra motosikletle hızla olay yerinden uzaklaştı⁴⁴.

Kocaeli'nin Gebze İlçesi'nde, cep telefonu kapkaç yöntemiyle çalınan bir kişi, peşlerinden koşup yakaladığı zanlılar tarafından bıçaklanarak öldürüldü. M. G. (40) yeni aldığı cep telefonunu incelerken, yanına yaklaşan bir kişi telefonu alarak kaçmaya başladı. Telefonu çalan kişi, kendisini bekleyen otomobile doğru koşarken, M.G de peşinden koşarak 2 kişinin daha bulunduğu otomobilin kapısını zorlamaya başladı. Otomobilin hareket etmesiyle bir süre sürüklenen Gülén, aracı bırakmayınca, kapkaççılar tarafından boğazından bıçaklandı. Hastaneye kaldırılan Gülén kurtarılamadı⁴⁵.

İstanbul Şişli'de çantasını almak istediği kadını kapkaççı, 6 yaşındaki oğlunun gözü önünde, bıçakla yaraladı⁴⁶.

⁴² Sabah Gazetesi, 02.10.2003

⁴³ Bugün Gazetesi, 12. 10. 2005.

⁴⁴ Güneş Gazetesi, 25 Şubat 2005.

⁴⁵ www.netbul.com/sicakhaber/ 20.03.2005

⁴⁶ Hürriyet Gazetesi, 07. 02. 2002

Mimar TÜRKKAHRAMAN

Dün İclal Hanım bugün hangimiz. Gözü dönmüş kapkaççılar, çantasını almak istedikleri iki çocuk annesi İclal Ülker'i otomobille sürükleyerek öldürdü⁴⁷.

Kapkaçın ölümle sonuçlanan son kurbanı Hataylı bir genç kız oldu. Yaklaşık 20 gün önce teyzesiyle evlerine yaya olarak giden 30 yaşındaki Hasret Coşkun, motosikletli 2 kapkaççının saldırısına uğradı. Kapkaççılar, çantasını almak istedikleri Hasret'i 20 metre yerde sürükledi. Başını kaldırıma çarparak ağır yaralanan Hasret, İskenderun'da hastanede tedavi altına alındı ama yapılan müdahalelere rağmen kurtarılamayarak hayatını kaybetti. Hasret'i öldüren kapkaçılar ise, bulunamadı⁴⁸.

Şişli'de arefe günü ablasının çantasını alan kapkaççıya engel olmak isterken saldırganla birlikte trafik kazası geçiren 15 yaşındaki S.D., ölüm kalım savaşı veriyor. Hastaneye kaldırılan ve midesi dikilen talihsiz kızın, beyinde oluşan ödem yüzünden şuuru kapalı. Genç kızın ailesi ellerinden dua etmekten başka bir şey gelmediğini belirterek, yetkililerin bu gözü dönmüş canavarlara bir dur demelerini istedi⁴⁹.

Bu haberlerden çıkarılabilecek en önemli hususlardan birisi, hemen herkesin her yerde ve her zaman kapkaç terörünün hedefinde olabileceği gerçeğidir. Kapkaç terörü, ülkenin doğusundan batısına, güneyinden kuzeyine kadar hemen hemen bütün büyük şehirlerinde yaygınlaşmıştır. Yine bu haberlerden, kapkaççıların eylemleri ile metotlarının, terör örgütlerinin eylem ve metotlarıyla açık bir biçimde benzerlik gösterdikleri yönünde bir sonuç çıkarılabilir. Özellikle kapkaççıların zayıf gördükleri kişileri rastgele av olarak seçmeleri, maddi ve fiziksel zararlara (yaralanma, sakatlanma ve ölüme) yol açmaları, şiddet, zor ve baskı yöntemlerini kullanmaları ve bu yolla insanlarda korku ve güvensizlik yaratmaları vb. niteliklerinden dolayı kapkaç olayları artık 'kapkaç terörü' olarak nitelendirilebilmektedir. Aslında, İstanbul'da Organize Şube ekiplerinin Bahçelievler, Güngören ve Bakırköy'de 7 ayrı eve düzenlediği operasyonda çete üyesi 30 kişinin gözaltına alındığı ve bunlara ait, 3 kalaşnikof tüfek, 10 adet tabanca ele geçirildiği ve çetenin kapkaç, hırsızlık ve yankesicilikte kullandığı çocukların da, bu evlerde barındığı ve çetenin, Diyarbakır'dan getirdiği, yaşları 8 ila14 arasında değişen çocuklara eğitim verdikten sonra kapkaç ve hırsızlık yaptırdığını ve polis, suç çetesinin kapkaç,

⁴⁷ Vatan Gazetesi, 17.11.2005.

⁴⁸ Türkiye Gazetesi, 17. 01.2006

⁴⁹ Türkiye Gazetesi, 17. 01.2006

uyuşturucu, haraç ve hırsızlıktan elde ettiği geliri terör örgütü PKK'ya gönderdiğinin belirlendiğini kaydetti⁵⁰ yönündeki haber, kapkaç terörü ile terör örgütü PKK'nın adeta kol kola çalıştığına işaret etmektedir.

Kapkaç maruz kalanların daha çok yaşlılar, özürlüler ve kadınlar olması, kapkaç terörü yapanların, terör örgütleri gibi daha çok savunmasız kesimleri hedef aldığını göstermektedir. Gerek istatistiksel veriler gerekse basında çıkan haberler kapkaç eylemcilerinin kurbanlarının daha çok kadınlardan ve yaşlılardan oluştuğunu doğrulamaktadır. Bir başka ifadeyle kapkaç terörü, diğer tedhiş hareketleri gibi, ilk etapta fiziksel açıdan daha zayıf ve korumasız insanları hedef almakta ve onlara daha fazla zarar vermektedir. Bu zarar, ekonomik kayıp ve fiziksel zararın ötesinde sonuçları olan bir zarardır. Kapkaç terörü, tıpkı terör gibi, kişilerin psikolojik dengesinin bozulmasına, birey ve toplumda sürekli bir korku, tedirginlik ve güvensizlik duygusuna yol açabilmektedir.

Kapkaç terörünün ve bu terörü yaşatanların sosyolojik bir profilini ortaya koymak amacıyla, basın materyali yanında kapkaç terörüne bulaşmış kişilerle mülakat yapılmıştır. Bu çerçevede 2'si Kız, 15'i Erkek olmak üzere 17 Kapkaççı çocuk ve gençle görüşme yapılarak bir sosyolojik profil de ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın verileri çerçevesinde, bu kişilerin yaş grubu olarak 10 ile 18 yaşları arasında oldukları, eğitim düzeyi bakımından ikisinin ilköğretimde, yedisinin ilköğretimden terk, diğerlerinin ise, okula hiç gitmedikleri tespit edilmiştir. Ailelerin eğitim düzeyi bağlamında, bu kişilerin babalarından dördünün ilköğretim mezunu, diğerlerinin ise çoğunlukla ilköğretim terk oldukları, bir çoğunun annelerinin okuma ve yazma dahi bilmedikleri yönünde bilgi edinilmiştir. Yine bu kişilerin çoğunluğunun sigara ve uçucu madde kullanma alışkanlığını bulduğu, bu alışkanlıkları genellikle arkadaş çevresinde edindikleri, kızların ise yalnızca sigara içtikleri yönünde bilgi derlenilmiştir.

Ailevi durum itibarıyla 3 çocuğun yuvada kaldığı, diğerlerinin aileleriyle birlikte yaşadığı, bunlardan 2'sinin babasının vefat ettiği, 3 çocuğun annesi ile babasının ayrı yaşadığı, 2'nin babasının hapisane de olduğu, çoğunluğun anne ile babasının resmi nikahının olmadığı, 5 çocuğun aile üyelerinden daha önce cezaevine girmiş ve çıkmış olanların bulunduğu, 2'sinin babasının cezaevinde,

2'sinin ise hem annesi hem de babasının daha önce cezaevine girip çıktığı, çoğunluğun babalarının işsiz, annelerinin ev temizliği vb işlerle aile bütçesine katkı sağladığı ve bu insanların yuvada kalanlar haricinde tüm çocukların gecekodu bölgesinde yaşadıkları tespit edilmiştir.

Bu kişilerin, sağlam bir aile yapısının bulunmadığı, aile içi ilişkiler bakımından hiç birinin aileleri ile iyi ve sağlıklı bir ilişki içerisinde olmadıkları ve üvey anne, üvey baba ve üvey kardeşler türünden sorunlar yaşadıkları, ailevi sorunların temelinde geçim sıkıntısı ve işsizliğin başta geldiği yönünde bilgiler edinilmiştir. Yuvada kalanlar dışında, çocukların hemen hepsi, 7-8 yaşlarından itibaren çalışmaya, daha sonra hırsızlığa, 2 çocuğun kapkaç ailelerinin teşvik ettiği ve anne babaları ile beraber kapkaç eyleminde buldukları yönünde görüşler dile getirmişlerdir. En son yakalandıkları olay, çocukların hiç birinin ilk suçu olmayıp, önceden de hırsızlık, polise hakaret vb. suçlardan göz altına alındıkları tespit edilmiştir.

Çocuklar, bilgisayar, yeni elbise, takı vb. isteklerini elde edebilmek için kapkaç yaptıklarını ifade ederek, kapkaç terörü eyleminde bulunmalarının temel nedenini ekonomik yönelimli olarak açıklamışlardır. Çocuklardan 2'si ailesinin isteğiyle kapkaç olayına karıştıklarını ve hemen hepsi, bir örgüte/çeteye bağlı olmadıkları yönünde görüşler dile getirmişlerdir. Çocuklar, gelecekleri ile ilgili planları olup olmadığı yönünde ki sorulara ise, kendi gelecekleri ile ilgili belli bir planlarının olmadığı, bir çoğu okula gitmeyi istese de bunun artık sadece bir hayal olduğunu belirtmişlerdir. Aynı şekilde, çocukların hiç birinin işledikleri suçun cezasının tam olarak ne olduğunu bilmedikleri görülmüştür. Kapkaç saldırısında buldukları kişilerin kadınlar ve yaşlılar oldukları ve mağdurlarına hiçbir şekilde fiziksel zarar vermedikleri dile getirmişlerdir. Ayrıca, çocuklar suçu işledikten sonra pişmanlık duyduklarını söylemekle beraber, bunların aynı suçu tekrar işledikleri ve onlar için kapkaçın adeta bir meslek haline geldiği gözlemlenmiştir.

Bu konuda basında çıkan haberler ile araştırmanın mülakat verileri adeta birbiriyle örtüşmekte, basın verilerinin de araştırmanın bulgularını destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Basında İstanbul'da kapkaç suçuna karışmış bazı kişilerle yapılan görüşme notları ile mülakat yoluyla elde edilen veriler de birbirlerini desteklemektedir.

“Yüzde 80'i göç ederek Diyarbakır'a gelen ailelerden olan çocuklar, suça karıştıktan sonra okulu bırakıyor. Polis kayıtları kapkaççı çocukların yüzde

70'inin okuldan ayrıldığını gösteriyor. Yakalandıkları zaman yaşlarının küçük olması nedeniyle savcılıktan serbest bırakılacaklarını bilen çocuklar suçüstü yapılmaları halinde bile suçu kabul etmiyorlar. Boş zamanlarını internet cafelerde geçirerek, şiddet içeren "Countre Strike" oyununu oynayan çocuklar beyaz ve kırmızı spor ayakkabı ile kot pantolon giymeyi seviyorlar. İşe çıkmadan önce 'Kubar' ve 'mühür' olarak adlandırdıkları esrar içip, uyuşturucu hap alan çocukların arasında 11 yaşında olan bile var. Devlete karşı öfke duyan bu çocuklar yaşadıklarının sorumlusu olarak, "zenginleri ve devleti" görüyorlar. Kapkaççı çocuklar 'stajlarını' Güneydoğu'da, uzmanlıklarını ise "Av'ın bol olduğu İstanbul'da yaptıklarını söylüyorlar. İşte kapkaççı çocukların dilinden kapkaç terörü:

H.T.: Hırsızlık ve "Yan-Dol" yani Yankesicilik ve Dolandırıcılık Şubesi polisleri çetelerin liderlerini ve üyelerini tanıyor. Polislerin bazıları çete liderlerinden rüşvet alıyor. Hatta bu çetelerin hangi bölgede hangi saatlerde çalıştığını bile biliyorlar. Kendi bölgeleri dışında çalışanların çoğu zaten gözüaltına alınır. Yaşları küçük olduğu için serbest kalırlar. Bir çetenin kaptısı yakalandığında rüşvet alan polisler karakolda müdahale eder. Çoğu zaman yankesicileri kurtarmak için yakalanan kişinin işine yarayacak şekilde zabıt tutarlar. Suç üstü olsa bile suç üstü görünmeyecek şekilde tutanak tutarlar. Kapkaç çetelerinin hasılatı, yankesicilik yapanlara göre daha düşüktür. Yankesicilerin karakolda gücü daha fazladır.

C.K.: Burada kimsede para yok, iş yok. Mecburen o taraflara gidiyoruz. İstanbul'da Kadıköy, Okmeydanı, Tarlabası, Aksaray gibi yerlerde evlerimiz var. Gittiğimizde orada kalırız. Her gün düzenli olarak turistlerin yoğun olduğu ya da zenginlerin oturduğu semtlere gideriz. Burada genelde yankesicilik yoluyla hırsızlık yaparız. Aldığımız parayla da orada bulunduğumuz süre içinde lüks bir şekilde yaşarız. En kaliteli giysileri giyer, en lüks yerlerde yer, içer eğleniriz⁵¹.

Bütün bunlar, kapkaç terörüne bulaşanların, çalışma ve bir meslek edinme gereği duymayan, hayatı 'nerede akşam orada sabah' felsefesiyle sürdüren ve çalıp çırpıtklarıyla günü birlik bir 'aylak hayatı' yaşayan bir kitle olduğunu göstermektedir. Yine bu kitlenin, çoğunluğunun eğitimsiz, ailelerinden kopuk, kötü alışkanlıklar kazanmış bir çocuk ve gençlik kitlesi oldukları görülmektedir. Bunların bir çoğunun, özenti içerisinde, gayri meşru

⁵¹ Sabah Gazetesi, 8 Ağustos 2005

yoldan para kazanıp geçinmek başka bir düşüncesi olmayan bir kitle olduğu görülüyor. Sokakları iş yeri gibi gören kapkaç teröristleri, adeta 'şehir haydutluğu' rolünü oynamaktalar. Veriler, kategorik açıdan kapkaç olaylarının; terör örgütlerinin organizasyonları, yerel örgütlenmeler ve bireysel eylemler olarak ayrıştırılabileceğine işaret etmektedir. İstanbul Emniyet Müdürünün, 'İstanbul'daki kapkaç olaylarının ferdi olmaktan çıkıp organize suç niteliğine dönüştüğünü'⁵² yönündeki beyanı, aynı zamanda, kapkaçın artık bir terör ve şiddet hareketine dönüştüğüne açıkça işaret eder.

Hırsızlığı meslek haline getiren ve 'nerede akşam orada sabah' felsefesini benimseyen kişileri ve grupları modern teknolojinin en son ürünü olan kameraların, çelik kapı ve kasaların durdurabileceğini düşünmek hayal olsa gerek. Burada, açık bir biçimde, insanın sosyal hayata hazırlanmasında büyük rolü olan aile ve eğitim kurumunun eksikliğini ve bu eksikliğin yol açabildiği ve açabileceği tehlikenin boyutlarını görebilmekteyiz. Öyle ki toplum olarak, okul ve aile terbiyesinden yoksun, yeterli bilgi sahibi olamayan, bir meslek edinememiş ve başıboş bir şekilde büyüyen genç bir kitleyle karşı karşıyayız. Bizleri bekleyen en büyük tehlike, bu kitlenin ileride daha büyük bir suç makinesi haline gelme olasılığının yüksek olmasıdır.

VII. Değerlendirme ve Sonuç

Kapkaç olayı, artık sıradan bir hırsızlık olayı değil, ekonomik, kültürel, siyasal ve sosyolojik boyutuyla toplum hayatını hem tahdit hem de tehdit eden bir olay haline gelmiştir. Son günlerde özellikle kapkaç olaylarının sıklıkla yaşanması ve bu yaşanan olayların yaralamadan ölüme kadar uzanan şiddet olgusunu içermesi, kent sokaklarını bir anlamda terörist faaliyetlerin merkezi durumuna getirmiştir. Yaşlı, kadın, çocuk ve özürlü ayrımı gözetmeksizin, kişilerin can ve mal güvenliğini tehdit eden kapkaç eylemcileri, her türlü şiddeti ve şiddet araçlarını kullanarak çok sayıda insanı mağdur etmekte, terörist faaliyetlerde olduğu gibi ahlaki değerleri yok sayarak, şiddet, zor ve baskıyı sıklıkla kullanarak, büyük insan topluluklarını hedef alıp sınır tanımadan hareket etmekte, hem toplumsal düzeni hem de bireylerin psikolojilerini bozarak kent hayatını adeta esaret hayatına dönüştürmektedir. Bu nedenle

⁵² Hürriyet Gazetesi, 28.07.2003.

kapkaç eylemleri bir tür terörist faaliyet, kapkaç eylemcileri de bir nevi terörist olarak adlandırılabilir.

Kapkaç terörünün korkusu artık her yerde ve her kesim tarafından hissedilmekte ve öyle ki insanlar sokaklarda aniden birilerinin üzerlerine saldıracağı veya bir eşyasını kaptıracağı korkusuyla paranoyak bir şekilde yürümekte ve paranoyak bir görüntü sergilemektedir. Türkiye’de sokağın giderek güvensiz hale gelmesinin siyasal, sosyal ve ekonomik bakımdan doğurabileceği büyük tehlikeler söz konusudur. Türk toplumu, özellikle büyük şehirlerde artan kapkaç, hırsızlık, soygun olaylarına uzun bir süre dayanamaz. Geçmişte olduğu gibi, kitlelerin huzursuzluğu ve güvenlik endişesi uzun vade de rejim bunalımına bile yol açabilecek olaylara zemin hazırlayabilir.

Kapkaç olayı ve kapkaç terörü, bireysel bir olay olmaktan öte, sosyal bir sorun haline gelmiştir. Sosyal bir sorunun çözümü ise, bireysel tedbirlerle değil, yine sosyal tedbirlerle çözümlenebilir. Kapkaç olaylarını değerlendirirken, ekonomik, sosyal, kültürel boyutu ile ele almak, eğitim sistemi, göç ve kentleşme sürecinin birey ve toplum üzerindeki etkileri, medyanın tavrı ve ahlaki anlamda yaşanan değişim gibi bir çok faktörü göz önünde bulundurmak gerekir. Çünkü sosyal olaylar birbirinden bağımsız değildir. Her sosyal olay gibi kapkaç terörü de çok boyutlu problemlerdendir. Bu nedenle bu tür olayların evrensel ve genel geçer bir çözüm yolu söz konusu değildir. Dolayısıyla çözüm önerileri ancak “... ise, o halde” biçiminde düşünülebilir ve ortaya konulabilir.

Türkiye’yi tehdit eden kapkaç terörü, adeta Türkiye’nin içinde bulunduğu çarpık sosyo-ekonomik ve siyasal politikalarından beslenmektedir. Bir toplumda artan sosyal sapma ve suç gibi sosyal uyumsuzluklar, aslında o toplumda temel koruyucu müesseselerin eksikliğine veya yetersizliğine işaret eder. Bu durum ise, sosyal sistemin aksayan yönlerinin keşfedilerek, yeni sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik politikaların oluşturulmasını gerektirir. Gerek ekonomik gerekse ekonomik yönelimli olmayan suç ve şiddet olaylarındaki yükseliş her şeyden önce, yozlaşmış davranış ve değerlerin toplumsal hayatın her alanına sirayet ettiğine ve yayıldığına işaret eder. Bu ise, bir toplumu ayakta tutan değerler ve ilişkiler sisteminin yani o toplumun kurumsal yapılarının iyi işlemediğini ve bu yapıların ciddi olarak sarsıldığını gösterir. Diğer suçlarda olduğu gibi kapkaç terörünün de hem toplumsal hem de bireysel bir maliyeti söz konusudur. Ama terör de olduğu gibi, kapkaç terörü suçunun faturasının da çok yüksek olduğu ve olacağı söylenebilir. Eldeki son veriler, toplumda kapkaç

terörü türünden suç oranlarının gittikçe artan bir biçimde yükselme trendine girdiğini doğrular niteliktedir.

Son dönemlerde yaşanan ekonomik krizlerle beraber Türkiye'nin bir çok açıdan ciddi bir yozlaşma sürecine maruz kaldığı, buna bağlı olarak ta siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel yapıyı oluşturan kurumsal ilişkiler sisteminin ciddi olarak sarsıldığı gözlenmektedir. Burada, özellikle hukuki sistemden kaynaklanan arızaların da suç oranlarındaki grafiğin yükselmesinde önemli bir rol oynadığı düşünülebilir. Türkiye'de çarpık bir sosyo-ekonomik yapının varlığını görmekteyiz. Öyle ki son dönemlerde, ciddi bir istihdam alanı yaratılamamış, yoksulluk ve gelir dağılımındaki adaletsizlik giderilememiş, bölgeler arası gelişmişlik farkları daha da belirginleşmiş, sürdürülebilir ve dengeli bir büyüme ortamı tam anlamıyla oluşturulamamış ve ödemeler dengesi iyileştirilememiştir. Böyle bir ekonomik yapı ve ortam içerisinde, ekonomik yönelimli suç oranlarında da bir artış olacağı ve Türkiye'deki çarpık ekonomik, sosyal ve siyasal yapının şiddet ve suç olaylarındaki artışa adeta sosyolojik bir zemin sağladığı söylenebilir. Dolayısıyla Türkiye'de öncelikli olarak sosyal devlet anlayışının güçlendirilmesi gerektiği öncelikli bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü, bireyler toplumda yalnızlaştığı ölçüde, topluma yıkıcı bir tarz da tepki verebilir, suç ve şiddet yanlısı grup veya örgütlere alet olabilir. Açlık sınırında yaklaşık 20 Milyon kişinin yaşadığı ve dünya yoksulluk listesinde 54. sırada yer alan bir ülke de şiddet ve kapkaç terörü gibi sapma davranışlar kolaylıkla rasyonelleştirilebilir. Bu bağlamda acilen, milli gelirin dengeli bir biçimde yeniden dağılımını gerçekleştirecek yeni mali politikalara ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Çünkü sosyolojik veriler, ekonomik olarak geri kalmış bölgelerin, ister gecekondular isterse geri kalmış şehirler olsun, şiddet, kapkaç terörü ve diğer suç örgütlerinin en çok istismar ettiği ve kullandığı bölgeler olduğunu göstermektedir.

Suçta yönelme ve sapma davranışına bariyer olabilecek faktörlerden biri olarak Türk aile yapısının güçlendirilmesine yönelik politikalara da acil ihtiyaç olduğu söylenebilir. Bu bağlamda en basitinden devlet, özel TV kanallarında Türk kültürünü ve aile yapısını olumsuz yönde etkileyen kültürel yozlaşmaya karşı bazı önlemler alabilir. Çünkü insanın psiko-sosyal dengesinin korunması ve arzulanmış düzeyde olabilmesi, içinde bulunduğu toplumun düzenli aile hayatı, terbiye, disiplin ve çalışmak gibi temel kültürel değerlerine uygun yetiştirilmesi ve bunların öğretilmesine bağlıdır. Televizyon kanallarının bir çoğunda zaman zaman şiddet adeta meşru gösterilmeye çalışılıyor, gayri ahlaki

davranışlar destekleniyor ve bu durum dolaylıda olsa suçlu olmaya eğilimli çocukların yetişmesine psikolojik zemin hazırlıyor. Televizyon yoluyla, tüketim kültürünün körüklenmesi, aynı zamanda kişilerde özenme, imrenme duyguları yaratarak bir anlamda kişilerin suça yönelmesine katkıda bulunmaktadır. İhtiyaçların körüklenmesi ve buna bağlı olarak da isteklerin kamçılanması, kişiyi, kendisinin olmayanı elde etme düşüncesine yönltebilmekte, bu da gasp, kapkaç, yankesicilik, hırsızlık gibi suçların yaygınlaşmasına zemin hazırlamaktadır.

Eğitim durumu bağlamında kapkaç terörü yapanların büyük bir kesiminin eğitim seviyesinin düşük olduğu görülmektedir. Şiddet ve terörün temelinde milli ve manevi zaaf, inanç boşluğu ve cehaletin de önemli rol oynadığı düşünülürse, sokağa itilmiş, suça bulaşmış gençlerin eğitim yoluyla yeniden sosyalleştirilerek toplumsal hayata kazandırılmasına yönelik projelere de ihtiyaç olduğu söylenebilir. Kapkaç teröründe kullanılan sahipsiz çocuklara sahip çıkmayı öngören politikaların da bir an önce hayata geçirilmesi gerekiyor. Aile yapısındaki bozulma, anne-baba ayrılıkları, çocukların ilgisiz kalarak aile dışında gruplarda yer edinmeye çalışması sonucunda edindiği kötü alışkanlıklar da suça kaynaklık etmektedir. Suçu azaltabilmenin bir yolu da, sosyalleşmenin ilk basamağı olan ailenin korunması, aile yaşantısının düzenlenmesi, ebeveynlerin eğitilmesi olsa gerek.

Şu anda yaşanan şiddet ve kapkaç terörünü birden bire ortadan kaldırmak mümkün olmasa da güvenlik bağlamında en az şiddet, terör ve kapkaç terörüyle yaşamak içinde gerekli maksimum önlemlerin alınması bir zorunluluktur. Bireysel tedbirler kapkaç terörüne karşı belli bir rol oynayabilir. Aynı şekilde, geçici önlemler olarak addedilen polisiye tedbirler de kapkaç terörünü hafifletebilir. Ancak esas itibarıyla toplumda, kapkaç terörü sebebiyle güvenlik endişesini giderek artıran 'bu olaylar bir türlü önlenemiyor veya önlenemez' gibi güvensizlik duygusunun ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Siyasal ve hukuki bağlamda ortaya çıkan iktidar boşluklarının da ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bilindiği üzere suç, nihayetinde topluma yönelik, bir saldırı eylemidir. Toplumun koruyucusu ise, devlettir. Devlet varlığını ve otoritesini hissettirmek zorundadır ve bunun hissettirilmediği durumlarda, o toplumda doğal olarak başka otoriteler ortaya çıkar. Buradan hareketle kapkaçı körükleyen bir takım hukuki ve teknik sebeplerden söz edilebilir. Bunların başında kapkaç suçunun yakın zamana kadar basit bir hırsızlık olarak

değerlendirilmesi sayılabilir. Kapkaçta verilen cezaların caydırıcılıktan çok uzak olduğu görülüyor. Kapkaççıların silah kullanmadıkları zaman işledikleri suçun gasp yada soyguna girmemesi, kapkaç sırasında meydana gelen yaralanma ve darp'ın cezayı çok fazla etkilememesi, çocuk kapkaççıların savcılık sorgusundan sonra yargılanmak üzere serbest bırakılması gibi hususlar, kapkaç olaylarına karşı hukukun caydırıcılıktan uzak ve yetersiz kaldığına işaret etmektedir. Gelineen noktada, hukuki bağlamda kapkaçta karşı caydırıcılığı yüksek olan cezalara da ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü bir toplumda suça verilen ceza ve müeyyide önemlidir. Hukuk sosyolojisi açısından, mevcut yasalar toplumsal ihtiyaçlara cevap veremiyorsa yeni bir yasa doğmak zorundadır. Bu bağlamda cezaların ağırlaştırılması bir caydırıcılık rolü oynayabilir. Ama esas itibarıyla hırsızlık, yankesicilik ve kapkaç terörü gibi suçları besleyen kaynağı kurutacak politikaların ve kararların oluşturularak hayata geçirilmesi önem arz etmektedir. Çünkü siyaset kurumunun temel görevi, suçluyu cezalandırmaktan çok, suçu azaltacak politikaları ve ortamı oluşturmaktır. Sokaktaki bir dilenciye verilen sadakanın, o kişiyi dilencilikten kurtarmaya yetmeyeceği bir gerçek ise, temel amaç pansuman edici değil, tedavi edici politikaları hayata geçirmek olmalıdır. Bu bağlamda siyasal iktidarlar, suça ve sapma davranışına yol açan faktörlere karşı, ciddi ve kararlı politikalar oluşturmak zorundadır. Şu anki uygulanan ekonomi politikalarına göre ütöpik bir söylem olmakla birlikte, sosyo-ekonomik hayat şartlarının iyileştirilmesine yönelik adımların atılması kısmen de olsa şiddetin ve kapkaç terörü gibi suçların ve suçun azalmasına pozitif bir katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Balcioğlu, İbrahim., Şiddet ve Toplum, Bilge Yayınları, İstanbul, 2001.
- Berger, Peter., Invitation to Sociology, Penguin Boks, Harmondsworth, 1978.
- Bogdanor, Vernon., The Blackwell Encyclopedia of Political Science, Blackwell, Oxford, 1991.
- Bryjak, George J. and Soroka, Michael P., Sociology: Cultural Diversity in a Changing World, Allyn and Bacon, Boston, 1994.
- Bugün Gazetesi, 12. 10. 2005.
- Bulut, Yiğit, Radikal Gazetesi, 19 Mart 2004.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Cilt 12, Interpress Basın ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul, 1986.
- dboran@haberx.com 25.02.2005.

Dictionary of Sociology, The Penguin Books, England, 1986.

Dönmezer, Sulhi., Kriminoloji, 8.Basım, Beta Yayınları, İstanbul, 1994.

Erkal, Mustafa E, Sosyoloji, Der Yayınları, İstanbul, 2000.

Fromm, Eric., İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri, Payel Yayınları, I. Kitap, 1993.

Giddens, Anthony., Sociology, Macmillan, London, 1989.

Gorecki, Jan., "Crime Causation Theories; Failures and Perspectives", The British Journal of Sociology, Volume XXV, No: 4 December 1974.

Güneş Gazetesi, 25 Şubat 2005.

Günşen İçli, Tulin., "Toplumdan Kopuş: Suç ve Şiddet", Sosyoloji, (Editör: İhsan Sezal), Martı Yayınları, Ankara, 2002.

Hood, R. ve Sparks, R., Key Issues in Criminology, London, 1970.

<http://www.emniyet.gov.tr./istatistikler>.

<http://www.haberaliz.com>

<http://www.adli-sicil.gov.tr./istatistikler>

Hürriyet Gazetesi, 07. 02. 2002, Hürriyet Gazetesi, 28.07.2003.

İçli, Tulin., Kriminoloji, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 2001.

Infomag, Eylül 2003.

Keleş, Ruşen ve Ünsal Artun., Kent ve Sosyal Şiddet, 1982.

Kışlalı, Ahmet Taner., Gençlik Ayaklanmaları, Ankara, 1974.

Mardin, Şerif., Türk Toplumunun Bunalımı ve Değerleri, Milliyet, 7 Ocak 1976.

Parlak İsmet, "Etnik Kökenli Ayrımcılıkçı Terör Örgütleri", I. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu, Bars Ltd Şti, Elazığ, 2000.

Sabah Gazetesi, 02.10.2003, Sabah Gazetesi, 27. 02.2005., Sabah Gazetesi, 8 Ağustos 2005

Tercüman 14.12.2005

Türkdoğan, Orhan., Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği, Timaş, İstanbul, 1996.

Türkiye Gazetesi, 17. 01.2006

Vatan Gazetesi, 17.11.2005.

Wardlaw, Grant, Political Terrorism: Teory, Tacties and Counter Measures, Cambridge University Press, Cambridge, 1984.

Wilkinson, Paul., Political Terörizm, Macmillan, New York, 1974.

www.habertürk.com. 30.11.2005

www.netbul.com/sicakhaber/ 20.03.2005